

Ziektes leiden tot forse schade

Geiten zijn, net als andere diersoorten, vatbaar voor diverse ziektes en aandoeningen. Inzicht in het aantal ziektegevallen en de schade per aandoening was niet beschikbaar, waardoor sommige ziektes in de dierziektebestrijding wellicht meer aandacht krijgen dan nodig is en omgekeerd. Het Praktijkonderzoek heeft dit manco willen oplossen en een enquête uitgevoerd op 50 geitenbedrijven, de ziekte-incidentie vastgelegd en de economische schade geschat. Economisch belangrijke ziektes zijn CAE, Clostridium en paratuberculose bij de volwassen dieren en longontsteking en Cryptosporidium bij de opfoklammeren. De totale schade op een gemiddelde geitenbedrijf is becijferd op een dertigduizend Euro per jaar.

Inventarisatie

Uit de ledenlijst van de NeVeM is een aselechte steekproef genomen van 50 bedrijven. Een aantal bedrijven was inmiddels gestopt en één bedrijf was niet bereid mee te werken. Voor deze bedrijven zijn vervangende bedrijven gezocht en gevonden. Voor de inventarisatie van de ziektes is een uitgebreide enquête opgesteld. Per dierziekte is het aantal gevallen gevraagd van het afgelopen jaar, de behandelwijze, het aantal gestorven dieren, het aantal herstelde dieren en de mate waarin de dieren hersteld zijn. Er is voor gekozen de geselecteerde bedrijven te bezoeken en samen met de geitenhouder de vragenlijst in te vullen om een zo volledig en betrouwbaar mogelijk beeld te krijgen van de ziektes die op het bedrijf spelen.

Zo veel als mogelijk zijn de antwoorden gecontroleerd met bijvoorbeeld het bedrijfsregister en/of de dierziekteregistratie. Een volledige dierziekteregistratie kwam slechts op een enkel bedrijf voor. In alle gevallen kwam het totaal aantal afgevoerde en gestorven dieren ten gevolge van een van de geïnventariseerde ziektes vrijwel naadloos overeen met het aantal afgevoerde dieren naar bijvoorbeeld Rendac en Paridaans. Hieruit is de conclusie getrokken dat de geitenhouder de afvoer van dieren goed in beeld heeft, ook al is niet alles per ziekte op papier vastgelegd.

Ziekteincidentie melkgeiten

In tabel 1 is een overzicht gegeven van de ziektes die volgens de inventarisatie in meer of mindere mate voorkomen. Er is een onderscheid gemaakt in het percentage geiten wat ziek wordt en het percentage bedrijven waar de ziekte zich heeft voorgedaan, omdat bijvoorbeeld sommige ziektes op vrijwel alle bedrijven een beperkt aantal geiten betreffen en andere op een klein aantal bedrijven massaal kunnen voorkomen.

Schijndracht is het meest voorkomende probleem bij de geiten (7,1 %), bovendien komt het op veel bedrijven voor (82 %). Maar ook zere oogjes en clostridium zijn met ruim 5 % veel voorkomende aandoeningen. Zere oogjes komt op minder bedrijven voor, maar als het voorkomt wordt een groot deel van de geiten aangestoken. Bij Clostridium is niet alleen de incidentie belangrijk, maar ook het hoge sterftepercentage.

Opvallend is dat geen van de geënquêteerde bedrijven aan geeft gevallen van Chlamydia-abortus te hebben, terwijl van deze ziekte gezegd wordt dat ze steeds meer problemen veroorzaakt.

Schadeberekening

In de berekening van de schade die een ziekte veroorzaakt zijn meegenomen de directe kosten en de indirecte kosten. Onder directe kosten worden gerekend de tijd die de geitenhouder nodig is om het dier te behandelen, eventuele kosten voor medicijnen en veearts en bij sterfte de afvoerkosten. Als indirecte kosten wordt gerekend met melkderving doordat of melk van behandelde dieren niet geleverd mag worden, of de melkproductie door de ziekte vermindert zowel op korte termijn als verderop in de lactatie. Bij sterfte van het dier wordt het achterwege blijven van melkproductie in de verdere lactatie meegerekend. Bij sterfte worden ook de opfokkosten van een vervangster voor de weggevallen geit en het verschil in melkproductie tussen de jonge vervangster en de oudere geit tot de indirecte kosten gerekend.

De schade door niet geleverde melk is berekend met een melkprijs van 39 Eurocent, minus de toegerekende kosten per kg melk van 21,7 Eurocent.

Economische schade

Het gemiddelde geitenbedrijf in deze enquête had 475 melkgeiten met een gemiddelde melkproductie van 800 kg melk/jaar en had 171 lammeren in opfok. De bedrijfsomvang zal landelijk gezien weliswaar iets kleiner zijn, maar het gemiddelde uit deze enquête is voldoende representatief voor de sector. De schadeberekening is dan ook hierop gebaseerd.

In tabel 2 zijn de ziektes en aandoeningen weergegeven die de grootste schade veroorzaken op het gemiddelde geitenbedrijf van deze enquête. De topper hierin is CAE met een schade van 6912 Euro per jaar. Omdat CAE volgens de enquête op 30 % van de bedrijven voorkomt, is de schade op een besmet bedrijf veel groter. Clostridium is (een slechte) tweede, direct gevolgd door Paratbc. De totale schade van alle ziektes bij de volwassen geiten is becijferd op 29281 Euro. Een aantal ziektes bij geiten zijn vrijwel onvermijdelijk, maar kunnen met preventieve maatregelen in de hand worden gehouden. Voorbeelden hiervan zijn mastitis en baarmoederontsteking. Een ziekte als CAE is, of was, echter te voorkomen. Uit dit onderzoek blijkt dat CAE grote schade oplevert, op een besmet bedrijf bijna 50 Euro/dier/jaar, wat bij 475 dieren neerkomt op 23000 Euro per jaar.

Lammeren

Belangrijke ziektes bij lammeren zijn longontsteking en Cryptosporidium. Longontsteking komt voor bij 28 % van de lammeren, komt op vrijwel alle bedrijven voor (92 %) en veroorzaakt een schade van € 656 op het gemiddelde bedrijf. Cryptosporidium veroorzaakt gemiddeld een schade van € 339 en komt op 14 % van de bedrijven voor. Zere bekjes komt weliswaar het meeste voor (94 % van de dieren en 45 % van de bedrijven), maar de veroorzaakte schade blijft in het algemeen beperkt. De totale schade ten gevolge van dierziektes is voor de lammeren 1373 Euro voor het gemiddelde bedrijf met 171 opfoklammeren. Dit is veel minder dan bij de geiten, met name omdat de opfokkosten nog beperkt zijn en er geen melkderving plaats vindt.

Conclusie

De gemiddelde schade van ziektes op het melkgeitenbedrijf is hoog, met veel variatie tussen bedrijven. Maar er is ook veel variatie binnen een bedrijf van jaar tot jaar. Deze laatste variatie was op zich geen onderdeel van de enquête, maar het is door veel geitenhouders wel genoemd. Een groot deel van de ziektes zijn niet uit te bannen van het geitenbedrijf, maar door een goede hygiëne, preventie en goed management wel beheersbaar te maken. Twee koppelziektes (CAE en paratbc) hebben een groot aandeel in de gemiddelde schade, samen zijn ze verantwoordelijk voor één derde van het totaal bedrag. Wees dus uiterst voorzichtig en terughoudend bij aankoop van dieren als je een hoge gezondheidsstatus hebt: let niet alleen op certificaatwaardigheid maar vraag ook indringend naar het voorkomen van koppelbesmettingen als paratbc en besmettelijk verwerpen.

Erik Schuiling
Jurjan Groenveld

Tabel 1. De belangrijkste ziektes bij melkgeiten

Aandoening	Incidentie (% dieren)	Spreiding in incidentie *)	Algemeenheid (% bedrijven)
Schijndracht	7.1	0.4 – 65	82
Zere oogjes	5.2	0.2 – 100	30
Clostridium	5.1	1.4 – 15	61
CAE	3.8	0.6 – 50	30
Baarmoederontsteking	3.2	0.4 – 16	88
Longontsteking	2.9	0.3 – 100	46
Mastitis	2.3	0.2 – 15	94
Maagdarmwormen	2.2	10 – 100	4
Verwerpen (niet besmettelijk)	2.0	0.3 – 20	94
Slepende melkziekte	1.8	0.2 – 11	66
Pensverzuring	1.7	0.4 – 11	54
Paratbc	1.3	1.2 – 36	14
Listeria	0.9	0.2 – 5.8	70
Toxoplasmose	0.6	2.9 – 18.9	8
Klauw/beenproblemen	0.5	0.2 – 3.6	46
Rotkreupel	0.4	20	2
Melkziekte	0.2	0.4 – 33	16

*) spreiding over bedrijven waar de ziekte voorkomt.

Tabel 2. Top tien van bedrijfseconomische schade (inclusief arbeid) ten gevolge van aandoeningen op het gemiddelde geitenbedrijf (475 melkgeiten, 171 opfokgeiten, 800 kg melk/jaar)

Aandoening	Gemiddelde schade per bedrijf (€)	Schade per ziektegeval (€)
CAE	6912	-
Clostridium	4025	258
Paratbc	3944	-
Zere oogjes	2922	118
Mastitis	2531	191
Slepende melkziekte	2339	232
Baarmoederontsteking	1777	93
Schijndracht	1261	34
Niet besmettelijk verwerpen	1082	228
Listeria	971	226